

FÓRUM STRATEGIE ROZVOJE ÚZEMÍ I a II

V čísle 6/2000 jsme zveřejnili vybrané referáty z druhého semináře „Strategie obcí a regionů“ uspořádaného Katedrou ekonomiky a řízení Fakulty stavební ČVUT ve spolupráci s Odborem územního plánování MMR. V tomto čísle přinášíme souhrnnou informaci o dvou ročních těchto seminářů a vyhodnocení diskusního fóra k semináři z roku 1999 od hlavního organizátora těchto seminářů doc. Ing. Václava Berana, DrSc.

redakce

Na Stavební fakultě ČVUT v Praze se konaly dva roky po sobě semináře k problematice vytváření strategií rozvoje. Jejich pořadatelem byla Katedra ekonomiky a řízení ve stavebnictví¹⁾. K dalšímu textu všichni zúčastnění poskytli v nějaké formě své poznámky a odbornou pomoc. Příspěvek je proto určitou formou společného díla a autor příspěvku je pouze jeho editorem. Nicméně řada formulací a závěrů padá na vrub pisatele včetně jeho teze, že ekonomika do území patří. Nevyřčená antitéz v Hegelovském stylu pak nutně zní: *územní plán jde nad rámec veškerých ekonomik. Územní plán je plochou stávající i budoucí koncepce v území uplatňované. Řečeno jinak, oba názory se v jisté úrovni abstrakce setkávají a neprotiřečí si.* Diskuse na semináři však byly názorově vyhraněné.

Na semináři v roce 1999 se sešlo kolem 50 účastníků, na témž semináři v roce 2000 se sešlo cca 40 účastníků. Seminář v roce 1999 měl diskusní charakter a prezentoval více hledání, než názorové profily. Seminář v roce 2000 byl více specializován k otázkám rozvoje, teorií, které podporují filozofie rozvoje. Pozornost se zaměřila k otázkám nástrojů identifikace cest k rozvoji obcí a regionů.

S časovým odstupem, který si závažnost tématu vyžaduje, je zřejmé, že územní plánování rozhodně nepatří do kategorie disciplín veřejné správy, u nichž je lhostejné, co se dělá a je rozhodující pouze to, jak se vše dělá.

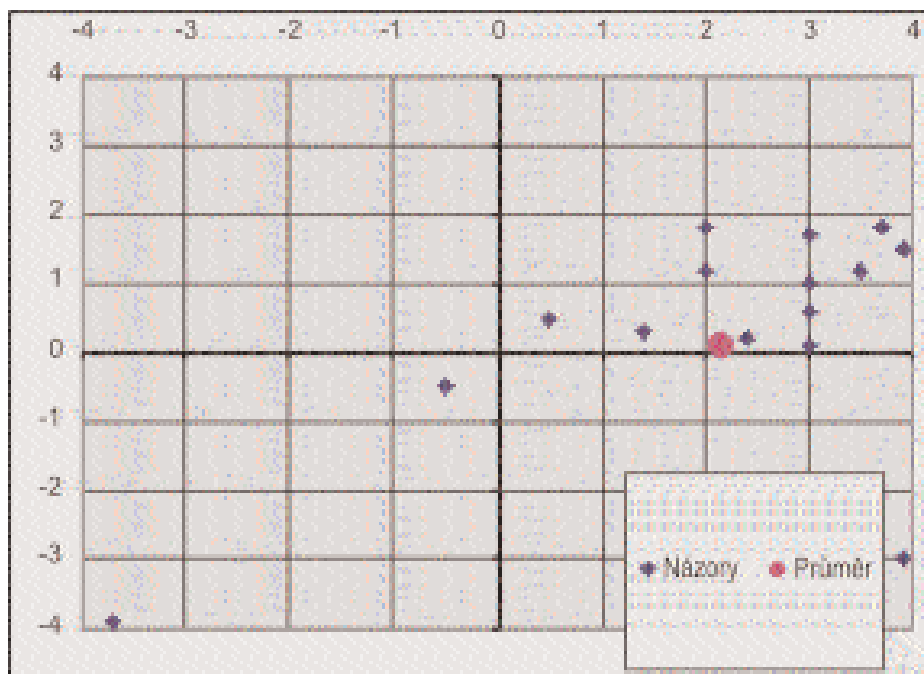
Následující text není záznamem průběhu semináře v roce 1999. Některé poznámky jsou kusé, některé okamžité reflexe, kterých v „dramatu“ diskusí nebylo málo, nebylo možné zachytit v plné šíři. Jsou uváděny pouze pro to, že charakterizují vývoj a s vyhodnocením názorové hladiny účastníků v roce 1999 a v roce 2000 pak vytváří něco, co je zajímavé pro širší veřejnost.

Vyhodnocení Diskusního fóra v roce 1999

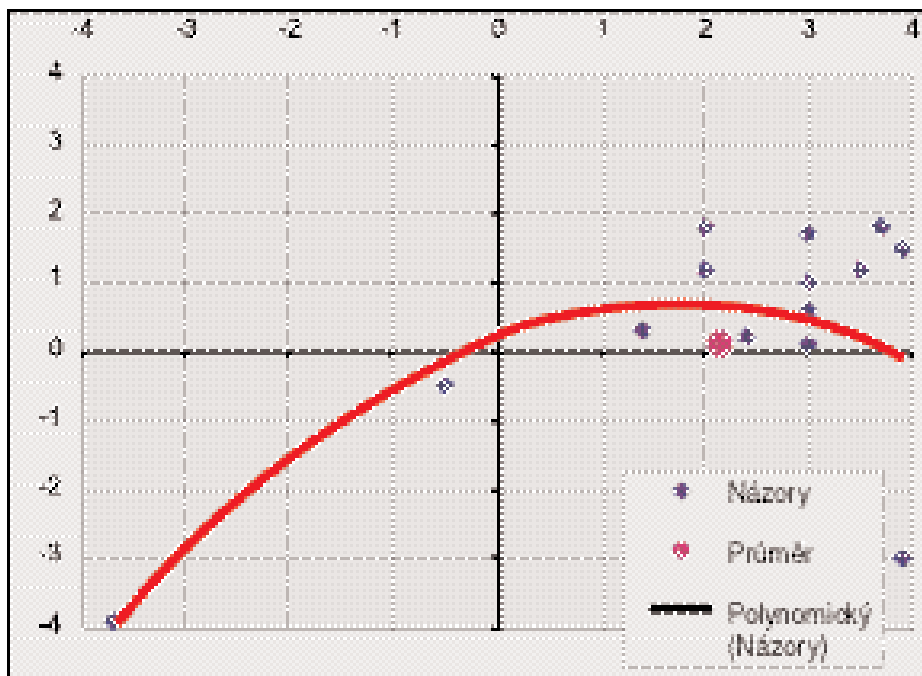
Pro účastníky Fóra I byly připraveny diskusní panely. Každý panel obsahoval zformulovanou otázku s připravenou stupnicí hodnocení pro umístění odpovědi. Účastníci odpovídali celkem na 20 otázek.

Otázky byly formulovány spíše tak, aby pojmenovaly aktuální problém z oblasti tvorby strategií rozvoje území a regionů.

Prvních deset otázek bylo z oblasti strategického plánování, dalších šest otázek z problematiky územně plánovací dokumentace a poslední čtyři z oblasti ekonomické a legislativní. Odpovědi měly dvě dimenze. Vodorovná osa představovala stupnici významnosti nastíněného problému (stupnice rozsahu od -4 do +4), tedy zda účastník považuje daný problém za velice významný a důležitý (+4) či za nevýznamný a málo důležitý (-4). Druhá dimenze odpovědi představovala stupnici na svislé ose, která ohodnocovala schopnost řešení daného problému, tedy zda účastník si myslí, že umí(me) daný problém řešit (+4), do rozsahu záporné hodnoty (-4) představující neschopnost a neznalost daný problém vyřešit. Odpovědi na jednotlivé otázky vypadaly v „grafickém dotazníku“ tak, jak je zobrazuje následující obrázek 1.

Obr. 1: „Grafický dotazník“ k otázce: *Jak dalece umíme definovat cíle rozvoje – víme, jaké jsou?*

Obr. 2: Názorový trend k otázce „Jak dalece umíme formulovat cíle rozvoje...“

Kdybychom chtěli proložit křivku závislosti mezi dosaženým výsledkem na vodorovné ose a schopností daný problém řešit (svislá osa), dostali bychom průběh hlavního názorového proudu. Jeho těžiště (průměr) je v grafu tam, kde je umístěn kulatý symbol. Průběh křivky hlavního názorového proudu k otázce z obr. 1 uvádí obr. 2.

Názorový trend je možné v daném případě interpretovat jednak podle toho jak je umístěn *názorový průměr*, ale i podle toho jak *probíhá trajektorie hlavního trendu názorového koridoru*. Celkový přehled vyhodnocení výsledků odpovědí účastníků semináře udává tabulka 1.

Obrázek 1 schematicky osvětluje význam os a jednotlivých kvadrantů v hod-

nocení vstupních dat zadávaných řešiteli. V tomto smyslu je *trajektorie hlavního názorového koridoru* otázky znázorněna v obr. 2. Trajektorie je vedena z oblasti *nevýznamné a metodicky neřešené do oblasti významné, nicméně do oblasti dosud nedostatečně podporované metodami řešení*. Ještě jasněji jsou rozpaky nad strategickou otázkou číslo 2:

Platí, že rozvoj = růst či stagnace nebo útlum?

Odpověď (respektive názorový stav respondentů) je uvedena ve znázornění obr. 3. Názorový koridor se i zde pohybuje v oblasti *nedůležitosti*, ale zároveň i *slabé znalosti aplikace metod pro řešení položené otázky*. Kdybychom se blíže zabývaly rozptýlením jednotlivých odpovědí (respondentů), tak bychom zjistili i vyšší míru

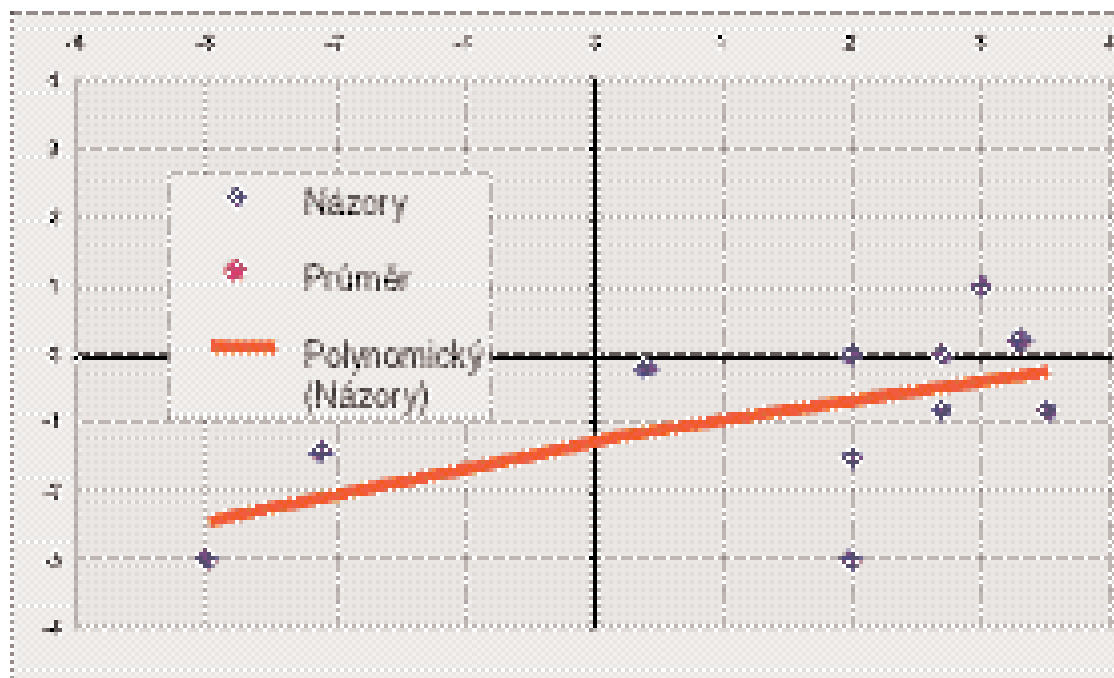
rizika (odpovědí). Zatím co u strategické otázky 1 *Jak dalece umíme definovat cíle rozvoje – víme, jaké jsou?* jsou jednotlivé odpovědi charakterizované daty tabulky 1 a rizika charakterizující směrodatná odchylka je u obou vstupních hodnot na stejné a poměrně nízké úrovni, je situace u druhé strategické otázky zcela jiná. Na otázku č. 2 *Platí, že rozvoj = růst či stag-*

ozn.	č.	Otázka	Průměr		Šměrodatná odchylka		Šikmost		Korelace
			Význam	Schopnost	Význam	Schopnost	Význam	Schopnost	
STR	1	Jak dalece umíme definovat cíle rozvoje - víme, jaké jsou ?	2,14	0,09	1,92	1,76	-1,98	-1,30	0,45
STR	2	Platí, že rozvoj = růst či stagnace nebo útlum ?	1,15	-0,98	2,30	1,23	-0,98	-0,36	0,63
STR	3	Má být strategie rozvoje podřízená předpokládanou financovatelností ?	1,41	-1,44	1,94	1,53	-1,04	0,73	-0,73
STR	4	Umíme propojit dlouhodobou strategii s volebním obdobím ?	1,27	-1,00	2,06	1,17	-0,61	0,22	-0,07
STR	5	Víme kdo a kdy má zpracovat feasibility study rozvoje území ?	1,59	-1,59	1,10	1,07	-0,26	-1,14	-0,09
STR	6	Potřebuje strategické plánování zákonnou úpravu ?	-1,82	0,43	1,92	1,27	1,92	0,67	-0,22
STR	7	Co je ekonomika územního plánování a čím je v územním plánu ?	1,90	-1,25	1,97	1,79	-1,63	1,32	-0,56
STR	8	Potřebuje ČR národní strategický a územně plánovací dokument ?	2,69	-1,80	0,94	1,41	-0,60	0,66	-0,21
STR	9	Funguje bytová výstavba jako stim. rozvoje ?	0,32	0,26	1,91	1,29	0,16	0,01	0,39
STR	10	Známe rozumný časový obzor pro strategický rozvoj ?	1,24	-0,84	1,47	1,22	-0,68	-0,59	0,26
ÚPD	11	Známe rozumný časový obzor realizace ?	1,32	-0,85	1,27	1,60	-0,34	0,21	-0,29
ÚPD	12	Lze bytovou výstavbu považovat za motor rozvoje ?	0,91	-0,53	1,79	1,62	-0,62	0,29	0,37
ÚPD	13	Do jaké míry je bytová výstavba důsledkem rozvoje ?	1,00	-0,11	1,18	1,19	-0,50	-0,25	-0,39
ÚPD	14	Má regionální a územní plánování splynout v jednu činnost ?	-0,18	0,91	2,35	1,83	0,55	-0,43	0,82
ÚPD	15	Má zadání vycházet z rozpočtových zdrojů města ?	2,43	0,28	1,37	1,69	-1,02	0,60	-0,04
ÚPD	16	Má smysl zpracovávat a vyhodnocovat variantní řešení konceptu ÚPD ?	2,09	0,61	1,09	2,15	-0,04	-0,38	0,01
P	17	Ekonomická rozvaha je základní předpoklad pozitivně formulovaného územně plánovacího dokumentu.	2,14	-0,21	1,27	1,60	-0,62	-0,87	-0,36
P	18	Legislativní zakotvení urbanistické ekonomie.	0,37	-1,08	1,78	1,51	0,81	-0,24	-0,72
P	19	Umíme se vyrovnat s existencí "šedé ekonomiky" v územním plánování.	0,84	-1,47	1,82	1,73	-0,42	2,05	0,41
P	20	Umíme najít rozumnou hranici mezi veřejným zájmem a neekonomickými faktory na straně jedné a investičními prostředky obce a dalším možnostmi z veřejných, případně dotačních zdrojů na straně druhé ?	1,47	-1,48	1,46	1,12	-0,11	0,52	0,05

Tab. 1: Celkový přehled vyhodnocení výsledků odpovědí účastníků semináře v roce 1999

Dotaz.	Číslo	Otázka	Průměr	Standardní odchylka	Šířka	Korelace			
			Význam	Význam	Význam				
			Skupnost	Skupnost	Skupnost				
STR	1	Jak daleko je určí celina: cíl rozvoje a jak je úplně lastický zpracovat ?	3,457	0,262	1,710	0,297	0,135		
STR	2	Které ekonomické faktory považuje za klíčové uvedte je							
STR	3	Ma by strategie rozvoje podléžena ekonomickým faktory a jak je úplně zpracovat (je vzájem v otázce 2) ?	2,043	1,238	1,769	0,016	0,953		
STR	4	Umíme zpracovat cíle ÚPD se strategií veřejných orgánů obec a jak dalece jsou schopeni je včetně prezentovat ?	2,308	0,512	1,185	-0,000	0,259	0,042	
STR	5	Je možné zpracovat analýzu proveditelnosti (nebo SWOT analýzu) rozvoje území a jak dalece jsou schopni je včetně znázornit ?	0,984	0,605	2,084	0,510	0,077	-0,197	
STR	6	Je důležité provádět strategii rozvoje do úrovni územního plánování a jak dalece je možné umírat zpracovat ?	1,334	1,331	1,545	1,336	0,441	-0,265	
STR	7	Jak daleko je vztah mezi ekonomickým a neekonomickým rozvojem území a jak dalece je možné rozpracovat (j. hodnotí jejich vzájemné spřesňování, 2) ?	2,900	-1,860	0,706	1,218	0,308	0,621	-0,157
STR	8	Potřebuje ČR národní strategii a územně plánovací dokument ?	2,657	-1,729	1,452	1,691	-1,909	0,683	0,112
STR	9	Je důležité kvůli předstírání neekonomický růst a jak dalece tento vztah úplně včetně regulovat ?	1,030	-1,020	0,910	1,796	0,341	0,498	-0,230
STR	10	Zhárme rozpracovat časový obzor pro strategii rozvoje a jak dalece jsme schopni jeho předložit vypracovat ?	-0,040	-1,300	2,342	1,075	-0,056	0,912	0,865
ÚPD	11	Je důležité zohlednit úroveň rozvoje obce a území, do jaké míry umíme takový vztah konkrétně vypracovat (rozpracovat) ?	2,278	1,422	1,115	1,502	-1,132	0,358	0,274
ÚPD	12	Jako kvalitní zásad záměru rozvoje a do jaké míry umíme všechny rozvoje faktor rozpracovat (rozvíjet) ?	3,018	-0,936	0,962	1,020	-1,560	0,430	0,545
ÚPD	13	Ma regionální a územní plánovací spolupráci v jednu úroveň a do jaké míry je uvedena předložit včetně rozpracování ?	0,979	-0,714	2,402	1,204	-1,237	-0,230	0,848
ÚPD	14	Ma zásady vycházet z rozvoje území a rozvoje území ?	-0,360	0,365	2,066	1,539	0,667	-0,095	-0,149
ÚPD	15	Ma zásady zpracovávat a vyhodnocovat variantní řešení konceptu ÚPD ?	2,800	1,382	1,640	2,941	2,915	-0,838	-0,168
ÚPD	16	Je pravda, že ekonomická rozvoje je základem předpokladem pozděně demografického územně plánovacího dokumentu a má být míry úplně tuto roli zastat zpracovat ?	2,564	2,445	0,966	0,941	-0,744	0,361	-0,657
P	17	Umíme se vyrovnat s existující "šedé ekonomiky" v územním plánování a jak dalece jsme schopni řešení šedé ekonomiky ?	0,303	0,033	2,363	1,765	0,383	2,274	-0,441
P	18	Je pravda, že legislativní rozvoje územně plánovací ekonomie by řešilo zásadu celkový rozvoje a území (rychlost rozvoje, problematika rozpracování) ?	0,033	0,355	2,046	1,738	-0,434	-0,072	0,232
P	19	Umíme najít rozumnou hranici mezi veřejným rozvojem a neekonomickým rozvojem na straně území a investiční prostředky obce a dalšími možnostmi z veřejných, případně dotačních zdrojů na straně druhé, jak dalece umíme rozpracovat ?	1,580	-0,930	1,117	1,321	-2,362	1,225	0,465
P	20	Bude využít digitální plánovací dokumentace rozvoje v rámcích 5 letůch a jak dalece jsme schopni grafického rozpracování ?	1,705	1,263	2,455	1,730	-1,322	-1,581	0,403

Tab. 2: Celkový přehled vyhodnocení výsledků odpovědí účastníků semináře v roce 2000

Obr. 3: Reakce na otázku: Platí, že rozvoj = růst či stagnace nebo útlum?

nace nebo útlum? odpovídají jednotlivci zcela jinak. Víra ve schopnost metodicky problém vyřešit je vyšší (riziko je na úrovni 1,23) oproti riziku ohodnocení významu otázky zda rozvoj = růst kvantifikovanému hodnotou 1,76 (tab. 1).

Následující tabulky 1 a 2 předkládají hodnocení účastníků diskusního fóra ve všech dvaceti šetřených otázkách. Každá otázka je vyhodnocena podle odpovědí účastníků tak, že je vypočtena průměrná hodnota, směrodatná odchylka a šikmost jak pro význam daného problému, tak pro schopnost jej řešit. Uvedené statistické charakteristiky tab.1 a 2 jsou interpretovány takto:

průměrdosaženého stupně ohodnocení
 směrodatná
 odchylkamíra rizika se kterou je ohodnocení vloženo
 šikmostpředpokládaný vývojový trend realizace rizika

Vraťme se ještě znovu k vyhodnocení otázky STR 1 *Jak dalece umíme definovat cíle rozvoje – víme jaké jsou?* Otázka patří mezi středně významné (+2,14) s nízkou (neutrální) schopností problém řešit (+0,09). Oba sledované atributy význam i schopnost řešit jsou zatíženy stejnou a to vysokou mírou rizika z titulu nejednotného názoru na klasifikaci šetřeného problému (hodnoty míry rizika jsou 1,92 a 1,76). Vývojový trend charakterizovaný šikmos-

tí je silně negativní – riziko se bude zřejmě realizovat a to jak u šetřeného vlivu Význam, tak u Schopnost daný problém řešit (-1,98 a -1,30). Zároveň je třeba dodat, že charakteristika korelační závislosti u předmětné otázky STR 1 je poměrně nízká (0,45).

Stejným způsobem je možné vyhodnotit i ostatní otázky. U řady otázek nebylo dosaženo žádné názorové jednoty hodnotícího panelu expertů a korelační závislost je značně nízká. Některé otázky vyhovují obecnému konsenzu a vykazují vysokou pozitivní, nebo negativní korelační závislost. Nejvyšší dosažená korelační závislost byla vykázána v otázce STR 7 týkající se ekonomiky územního plánu. Uvedený stav je pozitivním potvrzením kompetentnosti expertního panelu k sledovanému cíli panelu – strategiím rozvoje obcí a území.

Vyhodnocení Diskusního fóra v roce 2000

Pro účastníky Fóra II v roce 2000 byly připraveny rovněž diskusní panely. Každý panel obsahoval zformulovanou otázku s připravenou stupnicí hodnocení pro umístění odpovědi obdobně jako v roce 1999. Otázky byly formulovány spíše tak, aby pojmenovaly konkrétně aktuální problém z oblasti tvorby strategií rozvoje obcí a regionů a byly opět rozděleny do několika skupin. Strategické, územně plánovací a ostatní. Na vyhodnocení však je zajímavé, že došlo k posunu chápání jejich

důležitosti a míry schopnosti problematiku řešit. Tabulka 2 nepotřebuje další obšírnější komentář. Mluví sama za sebe.

Kdybychom chtěli označit hlavní cíle snah strategického rozvoje, bylo by třeba se věnovat zejména otázkám lidských zdrojů (význam 3,018), vztahům mezi ekonomickými a neekonomickými rozvojovými faktory a národnímu strategickému dokumentu v kontextu s vůbec nejdůležitěji chápaným podmiňujícím vlivem definovat cíle rozvoje. Otázku definování cílů rozvoje chápali účastníci diskusního fóra jako vůbec nejdůležitější.

Čtenář si jistě udělá podrobnější představu a spojí souvislosti když prohlédne tabulku a interpretuje i další vlivy jako jsou rizika (daná směrodatnou odchylkou) a šikmosti (charakterizující vývojové trendy).

Václav Beran

1) S podporou Ústavu urbanismu Fakulty architektury ČVUT, Ústavu sídel a regionů Stavební fakulty ČVUT, řady dalších osob, konkrétně Ing. arch. Miroslava Tůmy, Ing. Tomáše Sklenáře, zejména však s podporou Odboru územního plánování Ministerstva pro místní rozvoj Ing. arch. Martina Tunky a Ing. Jiřího Maje.